

Інтерактивна школа сучасного вчителя

**Формування компетентної мовної
особистості школяра
в контексті реформування повної
загальної середньої освіти**

22 серпня 2017 року

План

1. **Нова українська школа очима педагога-словесника**
2. **Оновлення навчальних програм для 5-9 класів у 2017-2018 н.р.**
3. **Особливості викладання УМЛ в 2017-2018 н.р.**
  - **реалізація компетентнісного підходу (О.Глазова)**
  - **комплексні завдання (Ю.Романенко)**
4. **Рекомендації**

Формула Нової української школи

- Наскрізний процес виховання, що базується на цінностях
- Нова структура школи (включаючи 3-річну профільну)
- Реальна автономія шкіл, забезпечення якості
- Компетентнісний зміст освіти
- Вмотивований і кваліфікований вчитель
- Педагогіка партнерства
- Дитиноцентризм
- Педагогіка партнерства
- Сучасне освітнє середовище, інклюзивна освіта

Компетентності випускника НУШ

- **Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами**
- Спілкування іноземними мовами
- Математична компетентність
- Основні компетентності у природничих науках і технологіях
- Інформаційно-цифрова компетентність
- Уміння вчитися впродовж життя
- Ініціативність і підприємливість
- Соціальна та громадянська компетентності
- Обізнаність та самовираження у сфері культури
- Екологічна грамотність і здорове життя.

Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами - це

- вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (*через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів*)
- здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час
- усвідомлення ролі ефективного спілкування

Спільними для всіх компетентностей у Концепції НУШ названо такі вміння:

- **уміння читати і розуміти прочитане;**
- **уміння висловлювати думку усно і письмово;**
- критичне мислення;
- здатність логічно обґрунтовувати позицію;
- ініціативність;
- творчість;
- уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення;
- уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект;
- здатність до співпраці в команді .

Оновлення навчальних програм для 5-9 класів у 2017-2018 н.р.

Оновлені навчальні програми

- відповідають на виклики сьогодення,
- зрівноважують знанєвий і компетентнісний компоненти змісту освіти,
- є інструментом для запровадження інноваційних методик навчання,
- є функціональним документом для учнів, батьків і вчителів у пошуку відповіді на запитання: «Для чого це потрібно вивчати?»

Від предметоцентризму до дитиноцентризму

- Кожна програма містить власну мету і завдання.
- Маючи **єдину мету базової освіти**, у навчальну програму вводять опис механізму її досягнення засобами відповідного предмета.
- У такому разі **головним стає учень, який навчається, а не предмет, якому навчають.**

Від предметоцентризму до дитиноцентризму

- Кожен навчальний предмет має формувати не лише суто предметну компетентність, а й **вносити свій вклад у формування ключових**

Наскрізні змістові лінії

- Екологічна безпека та сталий розвиток
- Громадянська відповідальність
- Здоров'я і безпека
- Підприємливість та фінансова грамотність

Наскрізні змістові лінії

- *відбивають провідні соціально й особистісно значущі ідеї, що послідовно розкриваються у процесі навчання і виховання учнів,*
- *спільні для всіх навчальних предметів,*
- *є засобом інтеграції навчального змісту,*
- *корелюються з ключовими компетентностями, опанування яких забезпечує формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають його поведінку в життєвих ситуаціях*

Очікувані результати навчання

- Навчальні програми націлені на результат.
- Формулювання очікуваних результатів навчання займає перше місце у порівнянні із формулюванням змісту навчального матеріалу, і містити не лише знаннєві компоненти, а й компетентнісні.

Очікувані результати навчання

- **Знаннєвий компонент** (*учень/учениця називає, формулює, наводить приклади...*)
- **Діяльнісний компонент** (*учень/учениця розпізнає, розрізняє, описує, аналізує, порівнює, планує, застосовує...*)
- **Ціннісний компонент** (*учень/учениця усвідомлює, критично ставиться, оцінює, обґрунтовує, робить висновки, висловлює судження*)

Українська мова. 5-9 класи.

- Основна **мета** навчання української мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови — її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетентності.

Навчальний предмет «Українська мова»

- потребує рішучішого переорієнтування процесу оволодіння учнями знаннями про мову й формування мовних, мовленнєвих умінь і навичок до повноцінного засвоєння всіх ліній змісту мовної освіти, визначених Державним стандартом, – **мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної (стратегічної)**.
- Саме ці лінії формують **комунікативну компетентність** особистості, сприяють розвитку національної самосвідомості, патріотичному, морально-етичному та естетичному вихованню учнів.

Українська мова. 5-9 класи.

Структурні зміни в програмі

- **Мовну та мовленнєву змістові лінії синхронізовано:** у мовленнєвій подано усні та письмові види роботи з використанням паралельно виучуваного на аспектних уроках теоретичного матеріалу.
- У переліку очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів **виділено знаннєвий, діяльнісний і ціннісний складники.**
- вилучено рубрики «Внутрішньопредметні зв'язки», «Міжпредметні зв'язки», «Культура мовлення».
- Спрощено формулювання тем мовної і мовленнєвої змістових ліній, зокрема мовленнєвознавчих понять.
- вилучено рубрики «Внутрішньопредметні зв'язки», «Міжпредметні зв'язки», «Культура мовлення».
- Спрощено формулювання тем мовної і мовленнєвої змістових ліній, зокрема мовленнєвознавчих понять.

Українська мова. 5-9 класи.

Структурні зміни в програмі

- вилучено деякі види творчих робіт (відгук про відповідь товариша в 5 класі, повідомлення на лінгвістичну тему в науковому стилі в 6 класі, переказ тексту наукового стилю та відповідь на уроці в науковому стилі в 5 класі, вибіркового переказу тексту наукового стилю в 6, 9 класах);
- додано як обов'язковий такий сучасний вид роботи, як есе (розмірковування в довільній формі);
- осучаснено перелік запропонованих до вивчення ділових паперів (вилучено автобіографію, протокол, витяг із протоколу; розписку в 7 класі замінено на звіт про виконану роботу, план роботи перенесено з 6-ого у 8 клас);
- перерозподілено в мовній змістовій лінії навчальні години на повторення вивченого в попередніх класах (указано перед окремими розділами);
- змінено послідовність тем мовної змістової лінії в 5 класі для оптимізації їх відповідно до вікових особливостей учнів;
- замінено в 5 класі тему «Частини мови» на «Текст. Речення. Слово» в розділі «Повторення вивченого в початкових класах»;
- вилучено з програми 5 класу теми «Види речень за метою висловлення та інтонацією» (як вивчені в початковій школі), «Стилів мовлення»;
- перенесено тему «Правопис слів іншомовного походження» з 5 до 6 класу, розвантажено тему «Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків» у 5 класі з метою оптимізації та уникнення повторів.

Українська мова. 5-9 класи.

Структурні зміни в програмі

- Змінено кількість фронтальних та індивідуальних видів контрольних робіт з української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання.
- Фронтально оцінюються диктант, письмовий переказ і письмовий твір (навчальні чи контрольні види робіт), мовні знання й уміння, запис яких здійснюється на сторінці класного журналу «Зміст уроку».
- Індивідуально оцінюються говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте визначають окрему колонку без дати на сторінці класного журналу «Облік навчальних досягнень».
- У I семестрі проводять оцінювання 2 видів мовленнєвої діяльності (усний переказ, діалог).
- У II семестрі - оцінювання таких видів мовленнєвої діяльності, як усний твір і читання вголос, що здійснюється в 5–9 класах.
- Результати оцінювання говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос протягом семестру виставляють у колонку без дати й ураховують у семестрову оцінку.
- Повторне оцінювання із зазначених видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Українська мова. 5-9 класи.

Контроль навчальних досягнень

- Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань, визначених учителем (тести, диктант тощо) залежно від змісту матеріалу, що вивчається.
- Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт, а за семестр - на основі тематичного оцінювання та результатів оцінювання певного виду діяльності: говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) або читання вголос .
- У таблицях зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт, учитель на власний розсуд має право збільшувати цю кількість, залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.
- Оцінка за контрольний твір з української мови та переказ є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють в колонці з датою написання роботи (надпис у колонці «Твір», «Переказ» не робиться).

Українська мова. 5-9 класи.

Проблемні питання оцінювання

- допущені позиційні помилки (чергування у-в, і-й) визначаються як орфографічні (під час перевірки власних висловлень ЗНО це питання уніфіковано);
- у разі відсутності учня на одному зі спарених уроків під час написання контрольного твору, переказу рекомендуємо давати йому індивідуальне завдання, визначене вчителем. Зазначене завдання виконується учнем під час уроку.

Українська мова. 5-9 класи.

Ведення зошитів

- Кількість робочих зошитів з української мови за класами:
- 5–9 класи – по два зошити;
- 10–11 класи – по одному зошиту.
- Для контрольних робіт з української мови в усіх класах використовують по одному зошиту.
- Ведення зошитів оцінюється від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою, що зараховується до найближчої тематичної. Під час перевірки зошитів ураховується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботи.
- У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки).

Навчальний предмет “Українська література”

- **Метою вивчення української літератури в загальноосвітній школі є:** підвищення загальної освіченості громадянина України, досягнення належного рівня сформованості вміння «читати й усвідомлювати прочитане», «прилучатися до художньої літератури, а через неї — до фундаментальних цінностей культури», розширення їхніх культурно-пізнавальних інтересів; сприяння всебічному розвитку, духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації людини в сучасному світі; виховання національно свідомого громадянина України; формування й утвердження гуманістичного світогляду особистості, національних і загальнолюдських цінностей.

Українська література 5-9 класи. Структурні зміни в програмі

- розроблено новий формат пояснювальної записки до програми, де визначено роль української літератури у формуванні ключових компетентностей,
- з'ясовано особливості запровадження наскрізних ліній «Екологічна безпека та сталий розвиток» (НЛ–1), «Громадянська відповідальність» (НЛ–2), «Здоров'я і безпека» (НЛ–3), «Підприємливість та фінансова грамотність» (НЛ–4),
- рубрика «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності» містить перелік умінь, навичок, ціннісних ставлень, які передбачено сформулювати в результаті вивчення теми, і коло необхідних для цього знань.

Українська література 5-9 класи. Структурні зміни в програмі

- Задля осучаснення змістового компоненту програми, актуалізації компетентнісного підходу, надання вчителю методичної допомоги під час вивчення програмових тем запропоновано рекомендаційні рубрики «Мистецький контекст» (МК), у якій подано зразки різних видів мистецтв; «Сучасна українська дитяча й підліткова література» (СЛ), у якій запропоновано сучасні твори, які ідейно та тематично пов'язані із творами для текстуального вивчення (можна використовувати за рахунок резервних годин; на уроках позакласного читання, літератури рідного краю).
- Здійснено частковий перерозподіл кількості годин на вивчення творів (зі збереженням структурних тематичних блоків чинної програми)

Українська література. 5-9 класи.

Структурні зміни в програмі

- Оновлено список додаткової літератури для читання.
- Унормовано (відповідно до специфіки тем та вікових особливостей учнів) перелік понять із теорії літератури: 5 клас: повість-казка (повторення), загадки, прислів'я та приказки (повторення), оповідання, ліричний герой, строфа. 6 клас: рефрен, акровірш (повторення), байка (повторення), гумор, знято поняття віршові розміри, ямб, хорей. 7 клас: знято поняття «пафос». 8 клас – верлібр. 9 клас: притча (повторення, поглиблення), літопис (повторення), молитва.
- Спрощено й відкориговано анотації до літературних тем, запропонованих до вивчення.
- Вилучено вивчення напам'ять: загадок, прислів'їв, приказок (5 клас), байку Л. Глібова «Щука» (6 клас), поезії Олега Ольжича / Олени Теліги (7 клас).

Українська література. 5-9 класи.

Контроль навчальних досягнень

- Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есе, міні-творів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо. Це розвиватиме самостійне творче мислення учнів і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.
- У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового.
- Рекомендуємо оцінку за письмовий вид роботи виставляти всім учням, за усний – кількості учнів, які відповідали протягом уроку.

Українська література. 5-9 класи.

Контроль навчальних досягнень

- Оцінку за ведення зошита з української літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної.
- Під час оцінювання зошита з української літератури слід урахувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог орфографічного режиму).
- У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки).
- Оцінка за контрольний твір з української літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи. Надпис у журнальній колонці «Твір» не робиться.
- Оцінку за читання напам'ять поетичних або прозових творів з української літератури виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять».

Компетентнісний підхід

Методи компетентнісно орієнтованого навчання української мови (за О.Глазовою)

- Компетентнісно орієнтоване навчання української мови вимагає застосування *методів*, які передбачають активну діяльність учнів.
- Навчальний предмет *українська мова* має забезпечити формування і розвиток таких ключових компетентностей, як *мовна, мовленнєва, соціокультурна й діяльнісна*, які разом утворюють комунікативну компетентність.

Методи формування усної комунікативної компетентності

- навчальні діалоги (імітації), рольові та ділові ігри;
- доповіді, повідомлення;
- обговорення, дискусії, виступи в дискусіях і захистах проектів у ролі опонента.

Методи формування писемної комунікативної компетентності:

- рольові й ділові ігри (у ролі Того, хто пише, й Того, хто читає);
- підготовка заміток, нарисів, інтерв'ю, статей інших текстів для ЗМІ
- з урахуванням цільової аудиторії;
- навчальні проекти, які потребують проведення опитування, бесід, інтерв'ю.

Методи формування інформаційної компетентності:

- пошук і систематизація інформації з різних джерел;
- завдання, пов'язані з інтерпретацією, аналізом, узагальненням зібраної інформації;
- підготовка творів різних жанрів, повідомлень, доповідей та ін.

Форми і методи навчання, які «не працюють» на формування компетентностей

- монолог учителя,
- інформаційна бесіда,
- фронтально-індивідуальне опитування,
- самостійна індивідуальна робота з підручником (виконання вправи...),
- перегляд відеофільму/вистави та екскурсію без подальшого обговорення,
- письмова контрольну роботу в «традиційній» формі (диктант із граматичним завданням і под.).